

unam vel aliam causam committere, non universam jurisdictionem transferre. Aug. Barbof. collect. cap. Cum causam, num. 5. de appellat. Molin. d. disp. 15. n. 4. Morla Empor. Jur. tit. 2. q. 15. n. 11. Solorzan. de Jur. Indiar. tom. 2. lib. 3. cap. 26. n. 51. Orosc. sup. n. 9. & 10. ubi quando censeatur delegatio ad universitatem causarum. Petr. Barbofa in d. l. Cum prator, §. 1. num. 154. Sanch. cum plurimis de matrimo. lib. 3. cap. 31. n. 2. & 3. Azeved. in rubric. num. 14. tit. 9. lib. 3. Recop. Villalob. Arar. comm. opin. lit. D. n. 57. Vantius de nullit. tit. de nullit. ex defect. juris. n. 24. Maranta de ordin. judicior. part. 4. disp. 5. tit. an judic. sit ordinari. n. 27. & 55. D. Gonzal. in d. cap. Si pro debilitate, hanc in praxi admittam sententiam proficitur, quanquam de jure cum Bartolo & aliis sentiat oppositam veriore. Osuald. lib. 17. cap. 8. lit. M.

50 Similiter ab inferiore delegatus ad specialem causam, permittitur articulum, velut examen testium, aut citationem alii committere, de quo statim cum D. Covar. agendum. Præterea delegatus hic subdelegare valebit, ubi talis vigerit consuetudo. Aug. Barbofa sup. n. 4. Palac. Rub. in cap. Per vestras, notab. 2. §. 1. n. 28. Petr. Barbofa cum aliis in d. l. Cum Prator, §. 1. n. 281. Licebit etiam delegato subdelegare, quoties ad id ab Ordinario delegante facultatem habuerit. Fulgos. in l. More, num. 14. de jurisdict. Morla sud. n. 9. Solorzan. cum pluribus n. 52. Garcia de Benefic. part. 5. cap. 8. num. 160. Navar. in cap. Placuit, n. 70. de panit. disp. 6. Sang. d. disp. 31. n. 5. & 6. Aug. Barbofa collect. cap. Is cui, de offic. delegat. in 6. Azeved. num. 19. & ita est tenendum, etsi contraverti soleat, ut videre est apud Sanch. ac contrarium tueatur Molina d. disp. 15. n. 4. vers. Glossa cap. Is cui, adhærens Glossæ in cap. Cum causam, de appellat. Fachin. controversiar. lib. 1. c. ap. 45. nam ratio, qua prohibetur delegato subdelegatio, est quia nihil jurisdictionis proprium habet, quod possit in subdelegatum transferre, l. 1. §. Qui mandatam, de offic. ejus cui mand. l. More 5. de jurisdict. at cum conceditur per Ordinarium potestas subdelegandi, ipsemet confert propriam jurisdictionem illi, quem delegatus constituit, sicuti in delegato Proconsulis, & aliis prænotavimus sup. n. 48. Vide infra n. 53.

Ibi: Est tamen ad interpretationem.

51 Aliud est mandare jurisdictionem, & aliud dare judicem. Ant. Fab. in varion. ad l. Legatus, de offic. Procons. de quorum differentia D. Gonzal. in d. cap. Si pro debilitate, n. 3. & 9. de offic. delegat. & alii, quos ipse refert. Illud observandum, quod jurisdictionem mandat, qui eam propriam habet, l. More 5. de jurisdict. Judicem dat, cui lege,

Senatusconsulto, aut more majorum concessum est. D. Gonzal. num. 8. Cujac. ad dist. l. More. Ex quo inferitur, quod ab eo, cui mandatur jurisdictione, ad Prætozem qui mandavit, non provocatur secus à giudice dato. Cujac. ad tit. de jurisdict. in princip. vers. Male etiam quidam negant D. Gonzal. in cap. Super questionum, n. 5. de offic. delegat. Mandare jurisdictionem refertur ad universitatem causarum, delegare autem ad specialem causæ cognitionem. Orosc. ad tit. de offi. i. ejus cui, in princip. n. 4.

Ibi: Ut cum potissimum differat Legatus.

52 Qui tenent delegatum à Legato Sedis Apostolicæ subdelegare posse, non solum nituntur paritati Legati Proconsulis, & hujus delegati, sed etiam præcellenti dignitati Legati, præsertim à latere, qui instar Principis obtinet regiam facultatem & auctoritatem. Azor. Instit. Moral. lib. 5. cap. 31. in fin. Sed videas suprâ, num. 47.

Vers. Et profecto quibusdam.

53 Delegatus ab inferiore ad unicam causam, non prohibetur alii committere aliquem ejus articulum, ut examen testium, aut citationem. Molin. d. disp. 15. num. 4. in fin. Azeved. sup. num. 14. Aug. Barbofa collect. d. cap. Cum causam, num. 4. C. Gonzal. in d. cap. Si pro debilitate, num. 17. Maranta sup. num. 54. Sanch. d. lib. 3. disp. 31. num. 10. ubi per plures. Petr. Barbofa in d. §. 1. num. 126. quod verum habet de nuda citatione, testiumve examine jurisdictionem non exigentibus; nam actus jurisdictionales subdelegare delegatus non valet, ut præfati cum D. Covar. docent; & tamen absque controversia non est, ut videre licet apud Petr. Barbof. à n. 111. Fachina. controversiar. lib. 1. cap. 46.

54 Ultra interpretationes ad caput Cum Bertoldus, de re judic. quas D. Covar. adducit, ac rejicit, possent aliæ accommodari ex traditis suprâ n. 50. Prima quod eò loci vigeat consuetudo. Secunda, quod Ordinarius concesserat subdelegandi facultatem: quem intellectum probat Petr. Barbofa n. 119. cum seqq.

55 At noster Præfes, re exactè discussa, resolvit quod in d. cap. Cum Bertoldus, subdelegatio non tenet secundum juris principia, etsi nihil de nullitate sit dictum, quia cum causa jam ad Curiam fuisset delata, opus non erat ea declaratione, & casus prout contigit, refertur in textu. Quæ intellectum amplexi sunt Molin. de just. & jur. tract. 5. disp. 15. n. 4. vers. Ut habetur cap. Cum Bertoldus, Sanch. sup. d. num. 10. D. Gonzal. ubi proximè, Sahagun in d. cap. Si pro debilitate n. 1.

D. DIDACI YBAÑEZ
DE FARIA,
NOVÆ ADDITIONES
ET OBSERVATIONES
AD D. D. COVARRUVIAS
VARIAS RESOLUTIONES.

Ad Libri IV. Caput I.

SUMMARIUM.

- 1 Roma à quo condita, & dicta, dubitatur.
- 2 Romulus illam construxit, & quo tempore.
- 3 Romani natalem urbis Palilibus ludis celebrarunt.
- 4 Romulus in tribus populum distribuit.
- 5 Tribus tres ex populo à Romulo instituta, & quomodo nuncupata.
- 6 Singula tribus in curias decem divise, & unde nomina acceperint.
- 7 Romulus populum in tres partes secuit, quas tribus appellavit, & quomodo eas vocaverit.
- 8 Curia unde nomen sumpserint.
- 9 Tribus unde sic vocata.
- 10 De discrimine inter tribus & curias.
- 11 Romulus Republicam ad instar Atheniensis instituit.
- 12 Tribus à quibus creata.
- 13 Tribuum urbanarum & rusticarum differentia.
- 14 De divisione populi in classes à Servio Tullio facta.
- 15 Vni tribui duplex nomen nonnunquam indicebantur.
- 16 Marfæcum bellum quare ita vocatum, quando, & qua de causa introductum.
- 17 Tribus Romana numero triginta quinque.
- 18 Nomina curiarum qua extant, recensentur.
- 19 Tribuum propria nomina, & unde sic appellata.
- 20 Servius Tullius Rex quas tribus adjecerit, & quandiu regnaverit.
- 21 Prærogativa tribus qua dicebatur.

- 22 De tribus qua Princeps vocabatur.
- 23 Verbum Princeps, quomodo accipiatur.
- 24 De Mentina tribu.
- 25 Cecrops Athenarum conditor populum suum in duodecim vicos digessit.
- 26 Theseus Athenarum Rex & instaurator vicos ad unam urbem rededit.
- 27 Idem Patricios à plebeis segregavit.
- 28 Urbs Athene, qua alias Cephisia, unde nomen acceperit.
- 29 Fuit in tribus digesta.
- 30 Nomina tribuum Atheniensium.
- 31 Tribus Antigonis & Demetris, quare ita nuncupata.
- 32 Attalus quis fuerit.
- 33 Ptolomæus Aegyptiorum Rex de Atheniensi Republica maxime benemeritus.
- 34 Quomodo describebantur cives in tribubus Atheniensibus, remissivè.
- 35 De tribubus Hebræorum.
- 36 Illa à quibus denominata.
- 37 Tribules omnes à suo capite descendebant.
- 38 Numerus tribuum Hebræorum nunquam est auctus, aut diminutus.
- 39 Quibus modis manumissi apud Romanos cives fiebant.
- 40 De manumissione in Ecclesia.
- 41 Libertatem lege ipsa obtinentes cives Romani efficiebantur.
- 42 Idem est de illo qui moram libertatis est passus.
- 43 Similiter evenit in libertate per præscriptionem quaestâ.
- 44 Manumissi alio modo quàm censu, vindicta, aut aliis modis præmissis, cives Romani non erant.
- 45 Ciceronis locus intelligitur.
- 46 Vindicta à manumitti quid sit, & unde sic dicebantur.

- 47 Ad manumissimam vindictâ desiderantur plura, & in primis, manumissorem esse dominum.
- 48 Non omnes domini servos proprios manumittere valent.
- 49 Causa ad manumittendum vindictâ requiritur.
- 50 Minores viginti annis, nisi causâ probatâ manumittere nequeunt.
- 51 Quæ requirantur in persona servi, ut vindictâ possit manumitti.
- 52 Apud quos Magistratus manumissio vindictâ possit fieri.
- 53 De officio lictoris, qui manumissionibus intererat.
- 54 De solemnitatibus manumissionis per vindictam.
- 55 Conscribebatur instrumentum datæ libertatis, & quâ formâ.
- 56 De censu manumissis.
- 57 Quomodo & quando civis Romani ex institutione Servii Tullii censebantur.
- 58 Civis Romanus nisi censeretur, libertate privabatur.
- 59 Manumissio per censum abiit in desuetudinem.
- 60 Manumissus testamento aut codicillis efficiebatur civis Romanus.
- 61 Nisi aliquid obset, & de lege Fusia Caninia.
- 62 Testamentaria libertas aut directe, aut per fideicommissum præstatur.
- 63 Codicillis testamento non confirmatis libertas directè concedi nequit, & servus debet esse testatoris tempore testamenti, & mortis.
- 64 Liberti qui fuerint.
- 65 De dedititiorum conditione & nomine.
- 66 Dedititia libertas ante Justinianum est sublata.
- 67 Examinatur Accursii assertio circa dedititiorum conditionem, cum num seqq.
- 68 Dedititii non tenebantur manumissionibus servare.
- 69 Expenditur Ulpiani fragmentum.
- 70 Explicatur.
- 71 An dedititii possent testari?
- 72 Dedititii Latini quodammodo sunt, saltem in odiosis.
- 73 Ut dedititius aliquis censeretur, debebat de crimine constare, propter quod notatus erat.
- 74 Filii dedititiorum & Latinorum cujus essent conditionis.
- 75 Liberti non iusta manumissione in libertatem erepti, fiebant ex lege Junia Norbana participes juris Latii. Et quid consequerentur, remissivè.
- 66 Sic manumissi non efficiebantur civis Romani.
- 77 Poterant in servitutem revocari, nisi Prætor eos tueretur: sed ex lege Junia Norbana revocationi libertatis locus non erat.
- 78 Latini effici poterant civis Romani iusta manumissione, & pluribus aliis modis.
- 79 Quomodo per filium amiculum civitatem assequerentur.
- 80 Filius amiculum fiebat civis Romanus.
- 81 Latina libertas quibus modis præstatur.
- 82 Explicantur modi illi.
- 83 De aliis modis consequendi Latinam libertatem.
- 84 Latinis ac dedititiis voluntas ultima omnis interdicitur.
- 85 Lex Junia circa peculia Latinorum nihil immutavit.
- 86 Liberti qui civis Romani non erant, nihil ex testamento percipere permittentur.
- 87 Idem lege Junia de Latinis est constitutum.
- 88 Latini utiliter heredes institui poterant, sed capere hereditatem nequebant, nisi forent civis Romani tempore mortis, aut intra diem cretionis.
- 89 Liberti an fideicommissum capere possent?
- 90 Latini successorem ab intestato non habuerunt.
- 91 De edicto Trajani, & Senatusconsulto Largiano circa successorem liberiorum.
- 92 Latini cavebant omnibus, qui propria erant civium Romanorum, regulariter.
- 93 Aliqua ex his specialiter Latinis sunt concessa.
- 94 Inter libertos quoad patronos ordo exitit, nam fuere primi, secundi, &c.
- 95 Liberti etiam civis Romani non obtinebant ea omnia, quæ ingenitis competeant.
- 96 Discrimen inter tribus & classes Romanas traditur.
- 97 In ultima classe describebantur liberti.
- 98 Quæ forma ferrentur suffragia per classes.
- 99 Liberti in urbanis tribubus ut ignobilioribus describebantur.
- 100 De significatione ac differentia verborum Liberti, & Libertini.
- 101 Ex constitutione Justiniani omnes manumissi sunt civis Romani, & jura ingenitatis consequuntur.
- 102 Intellectus ad legem Patronus 34. de legat. 3.
- 103 Tributes, & non alii, percipiebant congiarias, sive Imperatorum largitiones.
- 104 Tessera quid significaverit.
- 105 De lege Claudia frumentaria.
- 106 Differentia inter tribum & tesseram.
- 107 Tessera frumentaria gratis civibus Romanis concedebatur.
- 108 Legatum tessera differt à legato tribus.
- 109 Ex manumissione libertis civibus Romanis jus suffragii non competeat.
- 110 Libertus, de quo in d. l. Patronus, erat civis Romanus, sed tribu, id est latine suffragii, carebat.
- 111 Quo jure Itali & Latini populi uterentur antequam civitate Romana donarentur, & quæ denegerentur civibus Romanis extra Romanam degentibus.
- 112 Exercitus Romanorum ex legionibus & auxiliis constabat.
- 113 An liceret Latinis sub legionibus militare?
- 114 Milites legionarii munera militaria poterant obtinere, non auxiliares.
- 115 Jus ferendi suffragii quibus competeat.
- 116 De differentia civitatum, quæ populo Romano subdebantur.
- 117 Jus Latii quale fuerit, remissivè.
- 118 Civem Romanum nullus Magistratus iniuste populi interficere, aut virgis cadere permittentur.
- 119 Jus civitatis raro, & coarctatè ante bellum sociale exteris concedi solebat.
- 120 Exemptio à tributorum solutione ad jus publicum civium Romanorum spectabat.
- 121 Lex in orbe Romano, ff. de statu homin. quomodo intelligenda.
- 122 Intellectus quidam ad dictam legem Patronus, ff. de legat. 3. rejicitur.
- 123 De etymologia verbi Hidalgo, apud Hispanos: & num. 124.

- 125 Diversum fuit jus Italia apud Romanos, ab eo quod in Hispania tribuitur Hidalgois quoad jus immunitatis.
- 126 Nobilitas quomodo probetur.
- 127 Discrimen in Hispania inter Nobilem ac Hidalgois.
- 128 Filii an patris, vel matris conditionem sequantur.
- 129 Partus sequitur ventrem quoad statum servitutis & libertatis, & quare.
- 130 Quod aliquando ex lege, vel consuetudine aliter observatur.
- 131 Filii naturales an gaudeant nobilitate.
- 132 Quid si Nobilis ex ancilla filium susceperit naturalem.
- 133 Nobilitas, vel ignobilitas matris filium commendat, aut deturpat quoad hominum estimationem.
- 134 Nobilitas à patre, non à matre descendit ad liberos.
- 135 Quis nobilis jure communi, & regio censentur.
- 136 Conditio, Si nobilis nupserit, an impletur nubendo persona nobili ex parte patris tantum.
- 137 In Hispaniis nobilis ab Hidalgo distinguitur.
- 138 Filius ex patre generoso & matre Hebræa, vel Sarracena gaudet nobilitate.
- 139 Alguen apud Hispanos personam nobilem, aut egregiam significat.
- 140 Liberti etiam ante Augusti tempora non describebantur in tribubus.
- 141 Legatum tribus à legato tessera differt.
- 142 Legatum tribus non tenet, si relinquatur habenti jus suffragii à testatore inscio.
- 143 Debetur etsi vivo testatore legatarius tribum ex causa lucrativa consequatur.
- 144 De intellectu legis Patronus 34. ff. de legat. 3.
- 145 Legatum tribus, & legatum tessera equiparantur quoad acquisitionem & transmissionem.
- 146 Legatum tessera frumentaria frumentarium rectè dicitur, etsi frumentum relictum non sit.
- 147 Inter legatum tessera frumentaria, & frumenti, non est discrimen.
- 148 Legatâ militiâ, vel tessera, ipsa primario relicta videntur, non eandem estimationem.
- 149 De rationibus dubitandi ad l. Mortuo bove, §. 1. ff. de legat. 2.
- 150 Munera quadam regalia in Indiis Occidentibus venalia sunt ob regii patrimonii tenuitatem.
- 151 Iterum de interpretatione dictæ legis Patronus.
- 152 De Magistratum Romanorum dignitate ut differentia.
- 153 Senatores Romani an fuerint illustres, aut clarissimi.
- 154 Obvius ornamenta & prærogativas alicujus dignitatis ex privilegio, vocabatur clarissimus, licet habentes eam dignitatem superioris ordinis essent.
- 155 Nobiles apud Romanos dicebantur clarissimi, & qui hi essent.
- 156 Habebant jus suffragii Nobiles, quod Censor illis auferre nequebat, sicut plebeis.

- 157 Clarissimi suffragium ferebant in Magistratum creatione.
- 158 Plebeis tantum tessera frumentaria præstatur.
- 159 Rufus de intellectu dictæ legis Patronus.
- 160 Ratio dubitandi ad dictam legem Patronus.
- 161 De eadem ratione dubitandi.
- 162 Idem textus intelligitur.
- 163 Obligatus ad factum ex contractu, vel ultima voluntate, an teneatur ad id præcisè præstandum.
- 164 Legatum tribus non in faciendo, sed in dando consistit.
- 165 In facti obligationibus post moram an interesse succedat loco rei.
- 166 Discrimen quoad tempus inter tesseras, & commoda tribus.
- 167 Cur in d. l. Patronus, non usura estimationis, sed tribus commoda debeantur.

De tribubus Romanis, ad interpretationem legis Patronus 34 ff. de legat. 3.

CAPUT PRIMUM.

Ad Num. 1.

VM de Romanorum tribubus agendum nobis sit, expedit nonnulla de initio Urbis præmittere, quæ Historiographi, ut Plutarch. Tit. Liv. Onuphr. Sigon. & alii memoria tradidere: ac in primis, observandum est, quæstionis fore, quis primus Romæ conditor extiterit, & à quo nomen acceperit ipsa, ut admonet Ioan. Rosinus de antiquit. Romanis lib. 1. cap. 1. & constat ex Fest. de antiquar. voc. signif. lib. 16. Salian. Annal. Ecclesiast. anno mundi 3260. rom. 4. Cornucop. col. 282. in fin. Calepin. verb. Roma.

Verum, cæteris opinionibus prætermisissis, eam sustinendo, quæ vulgè recepta est, Romulus, à quo Romani nuncupati, teste Justiniano in §. Sed jus quidem, Instit. de jur. natur. gent. & civil. prima urbis fundamenta jecisse fertur decimum octavum annum agens, die 20. aut 21. Aprilis anno à creatione Orbis 3302. secundum Salian, aliis quoad annum dissentientibus, statim laudandis, anno 1. Olympiadis 7. ante adventum Christi 751. De quo præter Livium, & cum eo præcitatos Ant. Cont. Chronic. Canon. anno 4580. Rosin. d. cap. 1. in fin. Greg. Vaucopius de Magistrat. veter. popul. Roman. sect. 1. Calepin. verb. Palilia, Cornucop. sup. n. 10. Genebrard. in Chronolog. lib. 1. anno 3150. pag. 132. Tornicell. Annal. Sacr. an. 3300. n. 1. Ex quibus Vaucop. horam foundationis assignat, nempe inter secundam, & tertiam post meridiem.

Hæc dies ut natalis civitatis, à Romanis festus, ac celebris habebatur, quo agricolæ Palilia celebrare consuecebant. Salian. latè d. anno 3302. Plutarch. in Romul. Vaucop. sup. Calepin. ubi proximè, Rosin. lib. 4. cap. 12. vers. Palilia, Propert. lib. 4. in Tarpei. fabula:

Urbi festus erat, dixere Palilia patres:
Hic primus crepit mœnibus esse dies.

Ovid. Fastor. lib. 4.

Arbitrium Romulus urbis habet.